

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน
Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd>

e-mail: jamsdonline@gmail.com

การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชน
อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

Supply chain and value chain analysis of agricultural waste materials
in Hua Sai community Nakhon Si Thammarat Province

พิชญานา PRIMPRAY¹, ทิพาพรรณ PUNTUSINTU², วิลาวลัย PHUMEE³, ศุภฤกษ์ KATHAMMANEE⁴, อภิศันย์ SIRIPHAN⁵, พงศ์พัชร BUAPET^{6*}
Phitchayapha Primpray¹, Thipawan Puntusintu², Wilaiwan Phumee³, Suppharerk Kathammanee⁴,
Aphisarn Siriphan⁵, Pongpat Buapet^{6*}

^{1,4,6}หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
²ธนาคารกรุงเทพ

^{3,5}สาขาอุตสาหกรรมศิลป์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

^{1,4,6}Bachelor of Science Program in Logistics and Supply Chain Management,
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

²Bangkok Bank

^{3,5}Department of Industrial Arts, Faculty of Industrial Technology, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: anchalee_pri@nstru.ac.th¹, Thipawa.Pun2513@gmail.com²,
Wilawan_jin@nstru.ac.th³, suppharerk_kat@nstru.ac.th⁴, apisan_sir@nstru.ac.th⁵, pongpat_bua@nstru.ac.th^{6*}

Received: September 18, 2025

Revised: October 09, 2025

Accepted: December 16, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาลักษณะการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร
ทุกกระบวนการ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และ 2. วิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุ
เหลือใช้ทางการเกษตร เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ
เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 315 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 40 คน และจัดการสนทนากลุ่ม

จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.02 อายุระหว่าง 50-59 ปี ร้อยละ 34.60 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท และมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ส่วนใหญ่คือมูลสัตว์ ร้อยละ 31.11 การวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า เศษวัสดุเหลือใช้หลัก คือ มูลแพะ เนื่องจากชาวบ้านเลี้ยงแพะเป็นอาชีพเสริมจากการเกษตร การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานมีการจัดการที่เหมาะสมด้านสถานที่ มีการเลือกพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด สุขลักษณะในการเลี้ยงเกษตรกรยังขาดความรู้ สุขลักษณะของโรงเรือนที่ไม่ได้มาตรฐานด้านโภชนาการอาหารสัตว์ ทำให้เกิดปัญหาอาหารลูกแพะและได้รับผลกระทบจากราคาตลาดที่ลดลง เนื่องจากการนำเข้าการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า นอกจากนี้ยังพบว่า มีกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนครบถ้วน ตั้งแต่การจัดการวัตถุดิบ การควบคุมคุณภาพ กระบวนการเลี้ยง การผสมพันธุ์ และการควบคุมโรค การพัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกร การจัดการอาหารสัตว์ และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเศษวัสดุ เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมศักยภาพการแข่งขัน และความยั่งยืนของระบบการผลิต

คำสำคัญ: ห่วงโซ่อุปทาน, ห่วงโซ่คุณค่า, ผลิตภัณฑ์, วัสดุเหลือใช้

Abstract

This research aimed to 1. study the management characteristics of the agricultural waste supply chain throughout the entire process from upstream, midstream, and downstream and 2. analyze the supply chain and value chain of products made from agricultural waste. The study was conducted as a participatory action research using both quantitative and qualitative approaches. Data were collected through questionnaires with a sample of 315 participants, interviews with 40 participants, and focus group discussions with 20 participants. Data were analyzed using basic statistics methods, including percentage, mean, and standard deviation, with the level of statistical significance set at 0.05. The results revealed that the majority of the sample (53.02%) were male, 34.60% were aged 50-59 years, had an education level below a bachelor's degree, had a monthly income of less than 10,000 baht, and were farmers. The main occupation of agricultural waste was animal manure (31.11%). Qualitative research revealed that the main waste material was goat manure, as villagers raised goats as a secondary occupation in addition to agriculture. The supply chain management was appropriate in terms of location and selection of male and female breeders in demand in the market; farmers lacked knowledge in raising goats, and barn hygiene was not up to standard. In terms of animal nutrition, this has led to problems with baby goat feed and has resulted in the impact of lower market prices due to imports. The supply chain and value chain analysis also revealed that there are complete main and supporting activities from raw material procurement quality control, raising processes, breeding and disease control, farmer knowledge development, animal feed management, and value creation from waste materials, which are important approaches to enhancing the competitiveness and sustainability of the production system.

Keywords: supply chain, value chain, products, waste materials

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิต รวมถึงสามารถพัฒนาต่อยอดเป็นธุรกิจ การเกษตรได้อย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาเกษตรกรให้มีความครอบคลุมทุกด้าน ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำรวมทั้งส่งเสริม เกษตรกรให้มีการนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาการผลิตให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพพร้อมกับขยาย ช่องทางการตลาดให้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันรูปแบบการตลาดได้มีการปรับเปลี่ยนไปสู่ตลาดแบบออนไลน์มากขึ้น การเสริมสร้าง ขีดความสามารถในการแข่งขันด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต ระบบโลจิสติกส์ ล้วนมีส่วนในการสร้างความเชื่อมั่น ให้กับผู้บริโภคเป็นอย่างยิ่ง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564) ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายตลาดนำการเกษตร เพื่อให้ เกษตรกรมีรายได้ได้อย่างยั่งยืน ประกอบกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบที่มุ่งเน้นส่งเสริมรูปแบบการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวมทั้งส่งเสริมเกษตรกรให้นำเทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาการผลิตให้ได้สินค้าคุณภาพ การขยาย ช่องทางการตลาดให้มากขึ้น การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านต่าง ๆ การจัดการระบบโลจิสติกส์ภาคการเกษตร ตลอดจนกระบวนการผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำอย่างครบวงจร ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค และสร้าง ความมั่นคงทางด้านรายได้แก่เกษตรกร จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้ตกลง ความร่วมมือพัฒนาและส่งเสริมระบบโลจิสติกส์ภาคการเกษตร

ในปัจจุบันการเลี้ยงแพะของเกษตรกรไทยยังประสบปัญหาหลายประการ ทั้งด้านการจัดการฟาร์ม การผลิต และ การตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ด้านการจัดการฟาร์มและโภชนาการสัตว์ ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำและอัตราการ ตายของลูกแพะสูง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) ต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่เกิดจากค่าอาหารสัตว์ ซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 60 ของต้นทุนรวมทั้งหมด และมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ราคาจำหน่ายแพะกลับผันผวนตามภาวะเศรษฐกิจ และการนำเข้าแพะจากต่างประเทศ นอกจากนี้ เกษตรกรยังประสบปัญหาด้านตลาด เนื่องจากขาดช่องทางการจำหน่าย ที่มั่นคงและมาตรฐานสินค้า ทำให้ต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง ส่งผลให้ราคาจำหน่ายต่ำ อีกทั้งปัญหาด้านสุขภาพสัตว์ยังเป็น อุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะโรคพยาธิภายในและโรคระบบทางเดินอาหารที่เกิดจากการจัดการคอกไม่ถูกสุขลักษณะ นอกจากนี้ เกษตรกรรายย่อยยังขาดการเข้าถึงเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมการผลิตที่เหมาะสม เช่น ระบบการให้อาหาร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน ส่งผลให้การเลี้ยงแพะของไทยยังอยู่ในระดับเริ่มต้นและขาดความยั่งยืนในระยะยาว โดยสรุป ปัญหาการเลี้ยงแพะในปัจจุบันจึงครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ต้นทุนการผลิต โรคระบาด การตลาด และการขาดนวัตกรรม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อเสริมศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรและยกระดับอุตสาหกรรม แพะของประเทศให้เติบโตอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ ทางการเกษตรผู้เลี้ยงแพะ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะของการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรตลอดกระบวนการ ตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) และห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจาก เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

การจัดการห่วงโซ่อุปทาน

การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management: SCM) คือ การวางแผนหรือออกแบบในการปฏิบัติการควบคุมติดตามกิจกรรมในองค์กรทั้ง ห่วงโซ่อุปทาน เพื่อให้ห้องค์กรของตนเองมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดต้นทุนและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจหลาย ๆ องค์กรก็มีแนวคิดที่จะนำการบริหารห่วงโซ่อุปทานมาใช้ ซึ่งมีทั้งทางตรงและทางอ้อมในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าในการสร้างคุณค่าในการแข่งขันการยกระดับการปฏิบัติงาน ภายในองค์กรและการปรับปรุงห่วงโซ่อุปทานให้สอดคล้องกับอุปสงค์จากการวัดการปฏิบัติงานภายในห่วงโซ่อุปทาน แต่ละกิจกรรมที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนการผลิต โดยห่วงโซ่อุปทาน คือ การเชื่อมโยงกันทางธุรกิจตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ถึงปลายน้ำ มีการเชื่อมโยงกันที่ดีในทางธุรกิจจะทำให้การดำเนินงานภายในห่วงโซ่อุปทานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

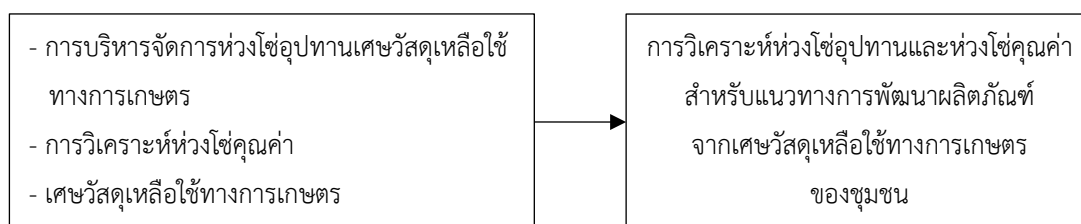
การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (value chain analysis) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของกิจกรรมการผลิต ทั้งการสร้างมูลค่าและไม่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร นำมาใช้เป็นเครื่องมือศึกษา วิเคราะห์ และคัดแยกกิจกรรมที่สร้างคุณค่าและสูญเสียให้กับผู้ผลิต (Porter, 1985) มุ่งให้ความสำคัญกับกิจกรรมทั้งหมดภายในห่วงโซ่คุณค่า โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพและความสามารถทางธุรกิจร่วมกับการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานไปพร้อมกัน เพื่อลดความสูญเสียและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ซึ่งสามารถประเมินจากรูปแบบการส่งมอบกระบวนการแปรรูปกล้วย ลูก้าจัดซื้อจัดหาแบบกรีน การผลิตแบบสิ้น การกระจายสินค้าแบบสิ้น ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ กระบวนการแปรรูปเพื่อเพลิงอัดแท่ง สินค้าคงคลัง วัตถุดิบคงคลัง โลจิสติกส์แบบสิ้น การปฏิบัติงานที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าคู่แข่ง เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและการปฏิบัติหน้าที่ของแรงงานให้มีความสอดคล้องกัน (จรรยาโรจน์ สุทธนะ, 2552) ห่วงโซ่คุณค่าได้แบ่งกิจกรรมการดำเนินงานออกเป็น 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมพื้นฐานเป็นกิจกรรมที่ดำเนินงาน เพื่อผลิตสินค้าส่งมอบให้กับลูกค้า และกิจกรรมสนับสนุนเป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกิจกรรมหลัก โดยกิจกรรมพื้นฐานประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ การวางแผนจัดหาปัจจัยการผลิต การปฏิบัติงาน การกระจายสินค้า การขายและการตลาด และการให้บริการส่วนกิจกรรมสนับสนุนมี 4 กิจกรรม คือ การจัดซื้อจัดหาทรัพยากรการพัฒนาเทคโนโลยี การบริหารทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร (Porter, 1985)

เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เป็นสิ่งที่เหลือจากการทำการเกษตร เช่น การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ หรือการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งรวมถึงวัสดุที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวผลผลิต ชากพืช ชากสัตว์ หรือของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตทางการเกษตร การใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) กล่าวว่า การใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ประกอบด้วยประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้านต่าง ๆ และทางเลือกในการจัดการเศษวัสดุทางการเกษตร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย การวิพากษ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มข้อมูล แยกแยะองค์ประกอบของข้อมูลรวม ทั้งหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนเจ้าบ้านตามเลขที่บ้าน ทั้ง 9 หมู่บ้าน ตามทะเบียนบ้านของเทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,483 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นเจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านตามเลขที่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้านในตำบลเกาะเพชร ตามบัญชีรายชื่อในทะเบียนราษฎร์ของอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช หาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Yamane (1973) มีความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 315 คน ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 40 คน สำหรับการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสอบถาม มีลักษณะดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะของการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์เศรษฐกิจเหลือใช้ทางการเกษตร ซึ่งใช้คำถามปลายปิด (close-ended questions) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ ระดับความคิดเห็น 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 หมายถึง เห็นด้วย 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย และ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับวิเคราะห์ลักษณะห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเศรษฐกิจเหลือใช้ทางการเกษตร ซึ่งใช้คำถามปลายเปิด (open-ended questions)

2.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้ในการศึกษาการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าจากเศรษฐกิจเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชนในการเลี้ยงแพะเนื้อ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า ในประเด็นพันธมิตรในห่วงโซ่เทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายธุรกิจและทำเลที่ตั้ง บุคลากร ความฉับไวในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 การบูรณาการกระบวนการทางการเกษตร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการตามความต้องการของลูกค้า การบริหารการผลิต การตอบสนอง การส่งเสริมเพื่อสนับสนุนสินค้าเกษตร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data source) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมถึงศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร สัมมนาวิชาการ บทความวิชาการทั้งในและต่างประเทศ และ 2) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data source) โดยเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อยด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกรายละเอียดประเด็นต่าง ๆ อีกทั้งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากเกษตรกรผลิตภัณฑ์จากเศรษฐกิจเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชน อำเภอหัวไทร

จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล จำนวน 315 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 40 คน และได้จัดการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) จำนวน 20 คน

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยเริ่มจากการสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร งานวิจัย รวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบขั้นต้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะและวัตถุประสงค์การวิจัย ตลอดจนความชัดเจนของข้อคำถามและความถูกต้องของภาษา โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ซึ่งมีการให้คะแนนตั้งแต่ +1 (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์) 0 (ไม่แน่ใจ) และ -1 (ไม่สอดคล้อง) ข้อมูลที่ได้จะถูกนำไปวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยใช้เกณฑ์ของ Rovinelli & Hambleton (1977) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (จิระพงศ์ เรืองกุล, 2564) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.65 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.80

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ หลังจากดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยเอาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) เป็นการรวบรวมข้อมูลต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย (ชาย โปธิสิตา, 2562) และนำเอาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยอาศัยการตีความและการสร้างข้อสรุปในเชิงอุปมานหรืออุปนัย (inductive method) จากข้อมูลเชิงคุณภาพที่หลากหลาย ซึ่งนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยและการสัมภาษณ์มาจัดกระทำให้เป็นระบบและหาความหมาย รวมทั้งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษา (สุบิน ยุระรัช, 2559)

4.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการหาค่าทางสถิติ ดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจรายการ (check list) วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า ในประเด็นพันธมิตรในห่วงโซ่ เทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายธุรกิจและทำเลที่ตั้ง บุคลากร ความฉับไวในการปฏิบัติงาน การบูรณาการกระบวนการทางการเกษตร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการตามความต้องการลูกค้า การบริหารการผลิต การตอบสนอง การส่งเสริมเพื่อสนับสนุนสินค้าเกษตร ผู้วิจัยได้แปลผลตามเกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

4.51 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

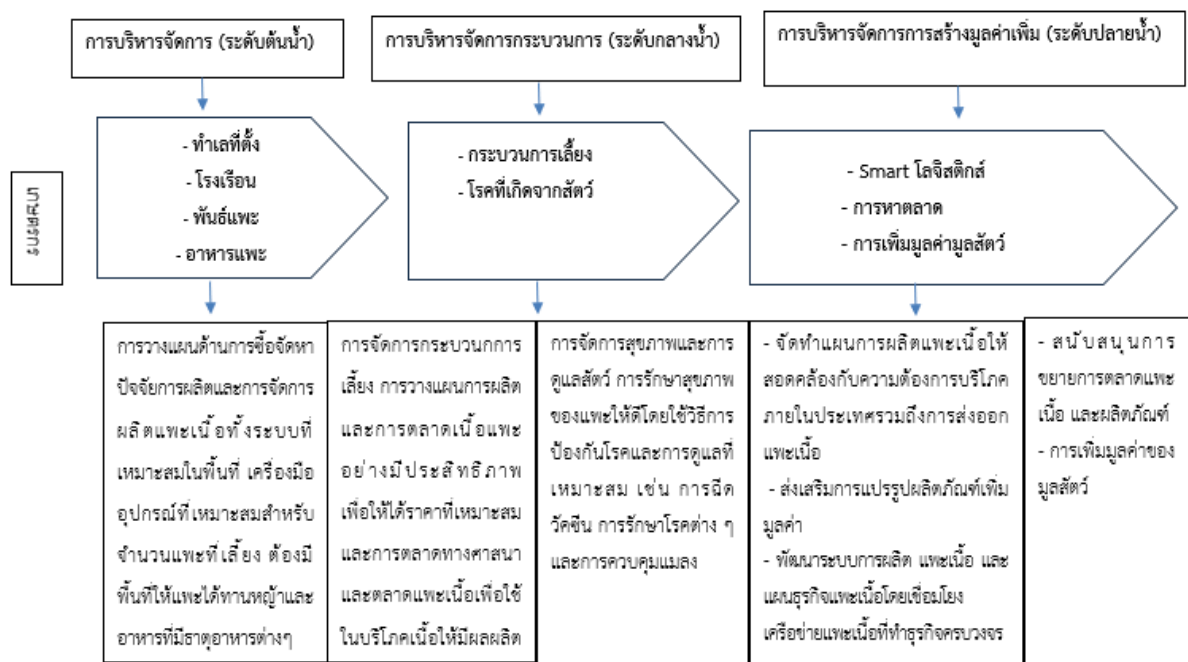
1.51 - 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 315 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 53.02 มีอายุ 50-59 ปี จำนวน 109 คน ร้อยละ 34.60 ผลผลิตภัณฑจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชน ส่วนมากจะเป็นเศษวัสดุเหลือใช้จากมูลเลี้ยงแพะ คิดเป็นร้อยละ 31.11 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 81.27 รองลงมาคือ ปริญญาตรี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 16.51 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 45.08 รองลงมาคือ 10,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.33 อาชีพหลัก คือ เกษตรกร จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 56.51 รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 24.76 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเดียว จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 62.86 และกำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ย ขाय ใช้ในครัวเรือน จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 47.30 ความคิดเห็นในการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า สำหรับแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชน พันธมิตรในห่วงโซ่พบว่า ผลิตภัณฑ์วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรไม่มีการวางแผนและการควบคุมกระบวนการในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย 4.15 เทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่มีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย 4.28 เครือข่ายธุรกิจและทำเลที่ตั้งในการดำเนินการไม่มีเครือข่ายในการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ย 4.05 บุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาธุรกิจมีค่าเฉลี่ย 4.08 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่มีการวางแผนพัฒนาและควบคุมให้ได้ผลิตภัณฑ์คุณภาพอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.12

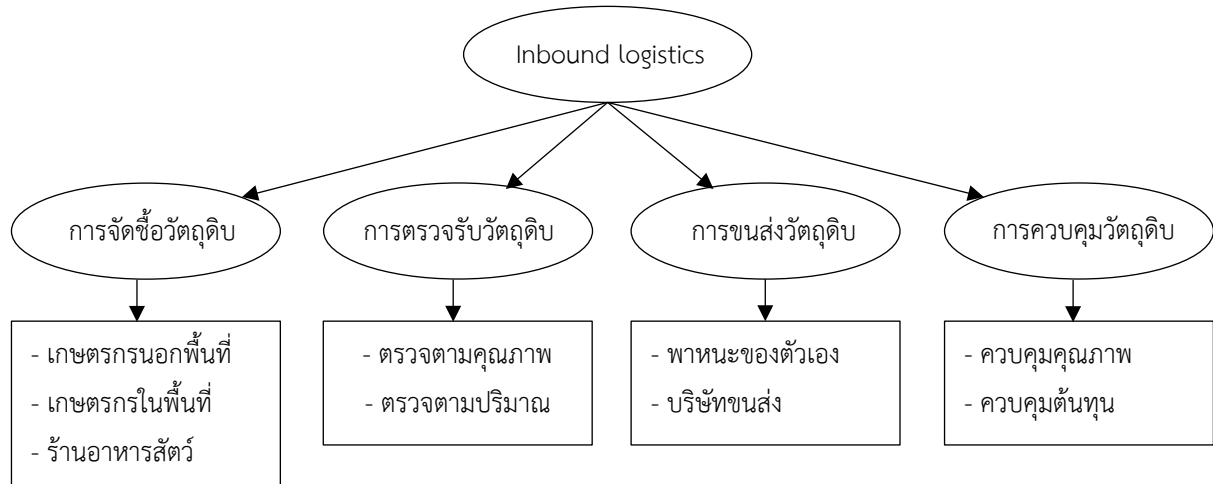
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพการจัดการห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงแพะ ในการดำเนินธุรกิจมีผลการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ

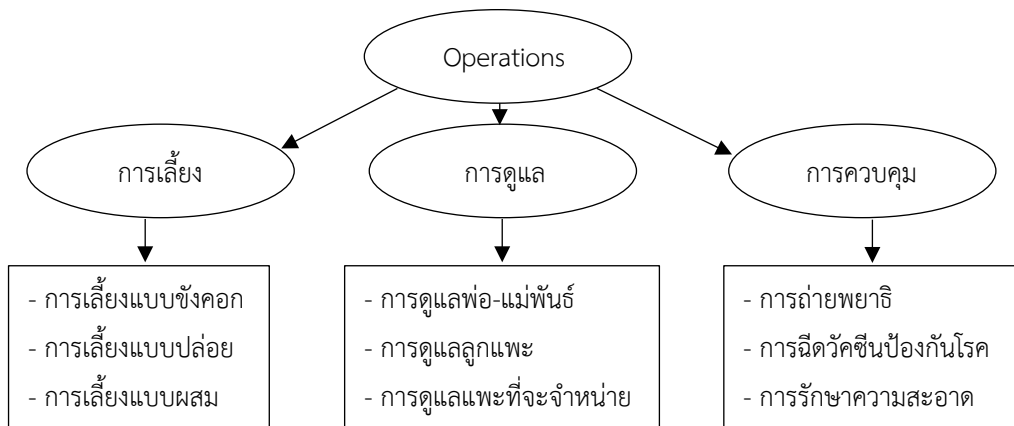
ผลการวิเคราะห์ลักษณะห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของ
 กลุ่มผู้ประกอบการเลี้ยงแพะ ดังนี้

1. Inbound logistics การนำเข้าและการจัดการทั้งหมดของวัตถุดิบที่ใช้นำมาเป็นอาหารให้แพะ ประกอบด้วย การจัดซื้อวัตถุดิบมาเป็นอาหารให้กับแพะ การขนส่งวัตถุดิบ การควบคุมวัตถุดิบ การบริหารจัดการวัตถุดิบ คงคลัง ดังภาพที่ 3

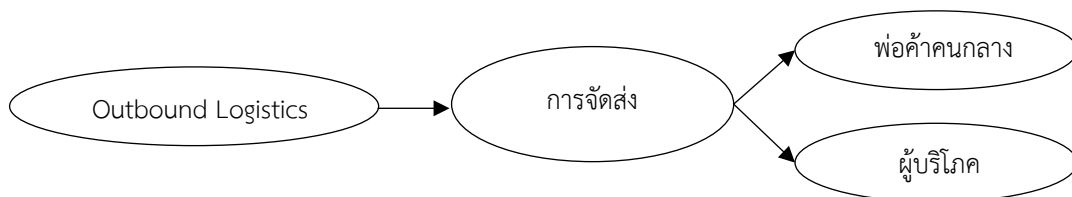
ภาพที่ 3 กิจกรรม Inbound logistics

2. Operations กระบวนการการผลิตแพะเนื้อ ตั้งแต่แรกเกิดถึงแพะที่พร้อมจำหน่าย ซึ่งรายละเอียดประกอบด้วย การเลี้ยง การดูแลรักษา การควบคุมโรค การขุนแพะก่อนจำหน่ายแพะเนื้อพ่อพันธุ์ แพะตัวเมีย ดังภาพที่ 4

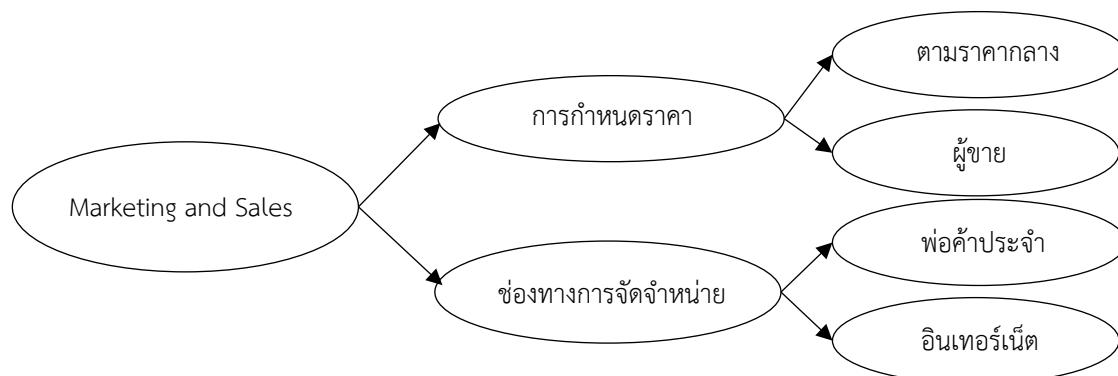
ภาพที่ 4 กิจกรรม Operation

3. Outbound logistics เป็นกระบวนการในการจำหน่ายแพะเนื้อ ประกอบด้วย การจัดส่งแพะเนื้อให้ผู้บริโภค ในกระบวนการจำหน่ายในส่วนของแพะเนื้อ เมื่อเกษตรกรมีแพะเนื้อที่พร้อมจะจำหน่าย จะติดต่อไปทางผู้ซื้อหรือพ่อค้า โดยตรง ซึ่งจะมีมือเดอรร้อยอยู่แล้ว ทางผู้ซื้อหรือพ่อค้าจะมารับที่บ้านเกษตรกรโดยตรง ซึ่งข้อดีคือเกษตรกรไม่มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กิจกรรม Outbound logistics

4. Marketing and sales เป็นกระบวนการตลาดแพะเนื้อประกอบด้วย การกำหนดราคาขายและช่องทางการจัดจำหน่าย ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 กิจกรรม Marketing and Sales

โดยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.60 ผลัดภักดิ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชน ส่วนมากจะเป็นเศษวัสดุเหลือใช้จากมูลเลี้ยงแพะ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 31.11 ระดับการศึกษาส่วนมากมีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 81.27 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 45.08 อาชีพหลักคือเกษตรกร จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 56.51 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเดียว จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 62.86 และกำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ย ขยาย ใช้ในครัวเรือน จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 47.30

การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรตลอดกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ การบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์ตลอดห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่กระบวนการเลี้ยงแพะไปจนถึงการขนส่งออกจากฟาร์ม ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการฟาร์มเลี้ยงแพะในเรื่องของการจัดการภายในฟาร์มเลี้ยงแพะ พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะไม่มีปัญหาในด้านการบริหารจัดการภายในฟาร์มเลี้ยงแพะ ในช่วงเริ่มแรกเกษตรกรจะต้องปรับตัวกับการจัดการกับสถานที่ โรงเรือน บางส่วนซื้อพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์แพะมาแล้วท้องอืด ชัก ไม่มีแรง ในช่วงหน้าฝนแพะจะปรับตัวลำบากกับสภาพอากาศแปรปรวน ในส่วนของการดูแลเอาใจใส่ จะต้องให้สารอาหารและฉีดยาดี ๆ ไม่เช่นนั้นแพะอาจเกิดอาการป่วยได้ และในส่วนของโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยงแพะ เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่พบปัญหา เกษตรกรเลี้ยงในโรงเรือนและมีการปล่อยบ้างเป็นบางครั้ง แรงงานที่ใช้นั้นในครัวเรือน ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับแรงงานในการเลี้ยง ไม่มีปัญหาเรื่องกลิ่นมูลแพะไปรบกวนชุมชนที่อยู่ใกล้ฟาร์ม เพราะเป็นพื้นที่ปลอดโปร่งและมีอากาศถ่ายเท ทำให้ไม่มีกลิ่นไปรบกวนบ้านใกล้เคียง

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ลักษณะห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า ผลลัพธ์แปรรูปจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ลักษณะของการจัดการห่วงโซ่อุปทานของการเลี้ยงแพะ ทำการแยกกระบวนการวิเคราะห์/สังเคราะห์ลักษณะห่วงโซ่อุปทานในกระบวนการเลี้ยงแพะของเกษตรกรทุกกระบวนการ ซึ่งมีความแตกต่างกันในเวลากการเลี้ยงแพะและการดูแลรักษา รวมถึงการจัดการกิจกรรมห่วงโซ่อุปทานของแพะ มีการวิเคราะห์การจัดการในกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุน ตั้งแต่แพะแรกเกิดจนถึงการนำแพะไปจำหน่ายให้กับลูกค้าโดยพ่อค้าคนกลาง โดยเริ่มจากกระบวนการนำเข้าและการจัดการทั้งหมด วัตถุดิบที่ใช้นำมาเป็นอาหาร การจัดซื้อวัตถุดิบมาเป็นอาหารแพะและอาหารเสริมแพะ จากแหล่งวัตถุดิบภายในพื้นที่และนอกพื้นที่ เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะจัดหาอาหารในห้องถิ่นและซื้อจากร้านขายอาหารสัตว์ การขนส่งวัตถุดิบจะต้องใช้ยานพาหนะในการขนส่งวัตถุดิบ และมีการตรวจรับวัตถุดิบโดยการตรวจตามปริมาณและคุณภาพที่ต้องการ การควบคุมวัตถุดิบและการบริหารจัดการวัตถุดิบคงคลังให้มีสภาพพร้อมใช้งาน กระบวนการในการเลี้ยงส่วนใหญ่เลี้ยงแบบขังคอก การดูแลรักษาแพะตัวผู้และตัวเมียคล้ายกัน แต่จะแยกแพะตัวผู้และตัวเมียไม่ให้เลี้ยงปนกันตั้งแต่อายุ 3 เดือน การใช้พ่อพันธุ์

และแม่พันธุ์ผสมพันธุ์กันต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 8 เดือน การควบคุมโรคจะเริ่มตั้งแต่ภายหลังหย่านม ทำการถ่ายพยาธิตัวกลม ตัวตืด และพยาธิใบไม้ในตับ การถ่ายพยาธิและฉีดวัคซีนจะต้องทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แพะมีสุขภาพดี และสำคัญที่สุดในการควบคุมโรคคือ การจัดการความสะอาดของโรงเรือนและอุปกรณ์ในการเลี้ยงแพะ การขุนแพะเนื้อก่อนจำหน่ายจะมีการคัดลูกแพะตัวผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป เพื่อนำมาขุนให้แพะตัวโตและเพิ่มน้ำหนักตัว เวลาจำหน่ายทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น เกณฑ์ในการคัดแยกลูกแพะจะขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจและประสบการณ์ของเกษตรกร กระบวนการจัดการจัดจำหน่ายแพะเนื้อ พ่อค้าคนกลางจะมารับซื้อและขนส่งเอง ทำให้เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย การตลาดของแพะราคาขายในการขายแพะมีการขายอยู่ 2 ลักษณะคือ แพะเนื้อทั่วไปจะขายเป็นตัวโดยการชั่งน้ำหนักขายเป็นกิโลกรัม ซึ่งราคาจะอยู่ที่กิโลกรัมละ 120-130 บาท แพะพ่อพันธุ์จะมีการตกลงราคาขายระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย โดยส่วนใหญ่ราคาขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ขายมากกว่า ช่องทางในการจัดจำหน่ายจะขายตามออเดอร์ของผู้หรือพ่อค้าขายประจำ

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพจากเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ สามารถอภิปรายได้ดังนี้ ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 50-59 ปี มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเป็นแรงงานในครัวเรือนที่อยู่ในช่วงวัยกลางคนถึงสูงอายุ มีประสบการณ์ทางการเกษตรแต่ขาดโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีและการบริหารจัดการสมัยใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1985) ที่ระบุว่า การสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขันในห่วงโซ่มูลค่าขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของแรงงาน หากแรงงานยังคงใช้รูปแบบการผลิตแบบดั้งเดิม ย่อมจำกัดศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรส่วนใหญ่เป็นวัสดุจากมูลเลี้ยงแพะ ซึ่งเกษตรกรนำกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ยหรือใช้ในครัวเรือน สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าในระดับชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (circular economy) ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดของเสียในกระบวนการผลิต (Ellen MacArthur Foundation, 2019)

การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของฟาร์มเลี้ยงแพะ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาสำคัญในการบริหารจัดการภายในฟาร์มเลี้ยงแพะ ทั้งด้านแรงงาน โรงเรือน และอุปกรณ์การเลี้ยง เนื่องจากใช้แรงงานภายในครัวเรือนและมีการออกแบบโรงเรือนที่เหมาะสมกับสภาพอากาศ ทำให้ไม่เกิดปัญหากลิ่นรบกวนชุมชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบในช่วงเริ่มต้น ได้แก่ การปรับตัวของแพะกับสภาพอากาศ โดยเฉพาะช่วงฤดูฝน ปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานตามแนวคิดของ Christopher (2016) ที่ชี้ว่า การบูรณาการข้อมูลและการจัดการโลจิสติกส์ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำมีผลโดยตรงต่อความสามารถในการแข่งขันและต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่มูลค่า กิจกรรมหลักในห่วงโซ่อุปทาน การจัดซื้อวัตถุดิบและอาหารแพะมาจากทั้งภายในและนอกพื้นที่ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ยานพาหนะส่วนตัวในการขนส่งและตรวจสอบคุณภาพด้วยตนเอง ซึ่งช่วยลดต้นทุน แต่ยังคงขาดระบบควบคุมมาตรฐานคุณภาพวัตถุดิบที่ชัดเจน การเลี้ยงแพะส่วนใหญ่เป็นแบบขังคอก แยกเพศตัวผู้และตัวเมียตั้งแต่อายุ 3 เดือน และเริ่มใช้ผสมพันธุ์เมื่ออายุไม่ต่ำกว่า 8 เดือน เกษตรกรมีการดูแลสุขภาพแพะโดยการฉีดวัคซีนและถ่ายพยาธิเป็นประจำ แสดงให้เห็นถึงความตระหนักด้านสุขภาพสัตว์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในห่วงโซ่มูลค่า เนื่องจากมีผลต่อคุณภาพของแพะเนื้อที่จำหน่าย การจำหน่ายแพะส่วนใหญ่เป็นการขายตรงให้พ่อค้าคนกลาง โดยพ่อค้ามารับซื้อและขนส่งเอง เกษตรกรจึงไม่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายด้านการขนส่ง แต่มีข้อจำกัดคือ ไม่มีอำนาจต่อรองด้านราคา และขาดการเข้าถึงตลาดปลายทางที่หลากหลาย ทำให้การตลาดส่วนใหญ่ใช้การขายตามออเดอร์หรือตามพ่อค้าประจำ ราคาขายอยู่ที่ 120-130 บาทต่อกิโลกรัม แพะพ่อพันธุ์มีการตกลงราคากันเองโดยอิงจากความพึงพอใจของผู้ขายมากกว่าต้นทุนจริง แสดงให้เห็นถึงการขาดระบบการตลาด

ที่เป็นมาตรฐานและไม่มีการสร้างตราสินค้าชุมชน ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1985) ที่อธิบายว่าห่วงโซ่คุณค่าที่มีประสิทธิภาพต้องเกิดจากการพัฒนาทุกกิจกรรมในกระบวนการอย่างเป็นระบบ ทั้งการผลิต การตลาด และการสนับสนุน หากบางกิจกรรมในห่วงโซ่ขาดความเชื่อมโยง จะส่งผลให้ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้เต็มที่

องค์ความรู้ใหม่

จากการดำเนินการสามารถสรุปกิจกรรมหลักในกระบวนการเลี้ยงแพะ ซึ่งมีกิจกรรมสนับสนุนในด้านการวางแผนการจัดซื้อวัตถุดิบ (procurement) การบริหารทรัพยากรบุคคล (human resource management) เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้กิจกรรมทั้งหมดในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 กิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนในกระบวนการเลี้ยงแพะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ส่งเสริมการฝึกอบรม จัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนถึงสูงอายุ ในหัวข้อที่จำเป็นต่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน เช่น การจัดการฟาร์มสมัยใหม่ (smart farming) การตลาดออนไลน์ การทำบัญชีฟาร์มอย่างง่าย และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อลดช่องว่างทางความรู้และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการบริหารจัดการสมัยใหม่

1.2 การรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อ จัดซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มอำนาจในการต่อรองราคาและสามารถสร้างมาตรฐานการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบกลางของกลุ่มได้

1.3 ขยายช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เกษตรกรลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลางเพียงอย่างเดียว โดยสนับสนุนการหาช่องทางตลาดใหม่ๆ เช่น การจำหน่ายตรงสู่ผู้บริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ การทำสัญญากับร้านอาหาร โรงแรม หรือโรงพยาบาล และการพัฒนาตลาดเฉพาะกลุ่ม (niche market)

1.4 กำหนดมาตรฐานราคาที่เป็นธรรม เมื่อมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ควรมีการกำหนดโครงสร้างและมาตรฐานราคาซื้อขายที่เป็นธรรม ทั้งแพะเนื้อและโดยเฉพาะ แพะพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ โดยอ้างอิงจากต้นทุนการผลิตและคุณภาพ เพื่อสร้างเสถียรภาพด้านราคาและรายได้

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุนสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (fundamental fund) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ หรือความปลอดภัยทางชีวภาพ เลขที่การรับรอง REC 047/2566

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). *แนวทางการจัดการความรู้สู่งานส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ. 2566*. สืบค้น 18 กันยายน 2568 จาก <https://research.doae.go.th/wp-content/uploads/2025/06/แนวทางการจัดการความรู้สู่งานส่งเสริมการเกษตร-ปี2566.pdf>.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2564). *ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) และแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. สืบค้น 18 กันยายน 2568 จาก <https://www.ddd.go.th/www/files/96524.pdf>.
- จรรยาโรจน์ สุทชนะ. (2552). *ห่วงโซ่มูลค่าด้านการบริการสาธารณสุขของเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- จิระพงศ์ เรืองกุน. (2564). *การออกแบบการวิจัย: แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผลสามวิธี (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. เนชั่นไฮเวย์ 1954.
- ชาย โปธิสิตา. (2562). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. สุวีริยาสาส์น.
- สุบิน ยุระรัช. (2559). *การเขียนรายงานการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. วิชั่นพีเพรส.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). *การผลิตและการตลาดแพะเนื้อในพื้นที่ภาคตะวันตก*. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- Christopher, M. (2016). *Logistics & supply chain management* (5th ed). Pearson Education.
- Ellen MacArthur Foundation. (2019). *Completing the picture: How the circular economy tackles climate change*. Ellen MacArthur Foundation.
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Free Press.

- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49–60.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.